

que és sempre aquest poble, no pas *Milleneta*). Variants natural donada la pron. *meliàna* de l'àrab. Segons SSiv., ja s'hi féu església cristiana l'any 1389. C. l'a. 1500, en la *Brama dels Llauradors* s'enumera entre els «Llochs de l'Horta»: «--- Carpesa, Payporta / de Massamagrell y de *Meliana*, / de Benimaclet --- y per abreujar de tota la Horta» (v. 108). No hi devia haver població morisca, perquè falta en els censos de moriscos del S. XVI, i en el de 1609, Reglà li troba només «82 cases de cristians vells» (p. 108). En temps d'Escolano n'hi havia 90.

A l'Àfrica n'hi ha unes quantes. La més important és *Miliana*, ciutat d'uns 15000 habitants, uns 100 k. al S. d'Alger, 8 llegües ONO. de Madea, que ja féu un paper de primer pla en les lluites del S. XII entre Almoràvits i Almuhadis (Campaner, *Bosquejo*, p. 282, n. 3). Crec que n'hi ha hagut una altra en el Marroc, o potser a l'Oranat, que és la que el Yakubí anomena *Madkara* (Hadj Sadok, n. 14 de l'ed. del Khurra-dádbih).

El cognom *Melià*, o *Milià*/*Miliana* deu provenir del masculí àrab corresponent o del seu derivat *Meliānī* (tots dos usuals a Algèria, *GAlg.*). D'aquest tenim notícies ben antigues. Alí el *Miliani*, cobrador d'impostos al Marroc c. l'a. 1300 (*BABL* II, 317). I en el *Abtar* clàssic marroquí tenim notícies de Abu Ali el *Melyani*, a. 1307 (ed. A. Beaumier, 541; *BABL* II, 318).

En la nostra terra *Melià* és només cognom arrelat a Mall. i València, segons el *DAG*; *AlcM* només en dona notícia a 5 pobl. valencianes i a Menorca i Mallorca: de Mallorca, en *BDLC* XIV, 198. I allí ja antic. Joanot *Melià*, era un dels 3 jurats del Regne de Mall. en l'a. 1556 (Mateu Rotger, *Ntra. Sra. de Lluch*, p. 104). Segons sembla, ja figura *Melià* en el *Rept.* de Mall. (*BDLC* XIV, 198). En la forma *Milian* sembla particular de la zona morellana: a Morella mateix en sé uns quants, entre altres el qüti fou arxipreste d'allí en els anys 1960, i a qui dec l'ús del preciós capbreu ms. de 1429, que cito a cada pas. Un altre, el meu inf. de Xiva Mlla., era fill d'una Sra. Milian (XXVII, 159.15); i en el te. de Forcall hi ha *lo maset de Milian* (XXVII, 12.18). Però tirant cap al Sud es troba la forma general, més catalanitzada: lo Collet de *Milià* a les Coves de Vinromà (XXVIII, 43.25).

ETIM. Es tracta, pertot, de l'àr. *māliāna* 'bon geni, caràcter suau' (*RMa. lín, mulān, mulīn*, «mollificare», 481.3, 4); i, personificat, *ḏu māliana* «placidus (de homine)» en el *Qamús* (Freitag IV, 751); *meliānī* NP a Algèria (*GAlg.*); *līn* «soft, gentle» ja es troba a l'Alcorà (Penrice, 135); avui, a Rabat *m(e)llyyin* «(caractère) adouci, apaisé», *mulayāna* «affabilité» (Brunot, *Textes Arabes de Rabat* II, 752). En *Belianes*, com en *Mediona* o *Alió*, és ja el nexa *-li-* no palatalitzat davant vocal, que ens guia, inequívocament, cap a una etim. àrab, com ho és la de *Gelida*, *Masquefa*, *Calaf* i bastants més noms de pobles del centre del Principat.

L'etim. *BELIANUS* per a *Belianes* nom d'un pretor romà, S. I a.C., proposada per J. Segura (*l.c.*) és, doncs, absolutament inacceptable segons totes les nor-

mes més elementals de fonètica catalana. I és verament xocant que cap dels erudits que han parlat d'aquest NL (*AlcM*, Moreu, Turull) no s'hagin sabut desempallegar d'aquesta superficial assonància, i continuen divagant amb *Belius*, *Abelius*, *Abilius*...

Belians és un veïnadet insignificant del te. de Vallcebre en l'alt Bgd. més conegut pel nom concurrent *Les Deus* (o *Colònia de ~*, *GGC*, 935); nom recent, sense documentació (en va en demanà Aebischer, *Top.* 66); ha de ser un nom immigrant d'antics habitants de *Belianes*: és probable que vingui d'un gentilici popular *els belians*, que s'establiren en aquesta colònia.¹

APÈNDIX:

BILLENA (ciutat castellana agregada a la província d'Alacant, prop de Biar); i *Bilena* o *Millena* o **BILLENETA** (vall de Travadell, 7 k. E. de Cocentaina), m'inclino a creure que vénen també del NP àrab *Meliāna* tan difós i ben arrelat. Així no hi ha inversemblança geogràfica ni cap dificultat fonètica: el mateix *Meliana* de l'Horta de València apareix amb *é* en el *Rept.*: *Miliana*, p. 182, *Meliana*, 277.1, 278.16 (encara que també en la forma *Meliana*).

La grafia *Villena*, general avui per a la vila cast., està en contradicció amb les antigues i amb la pronúncia dels pobles valencians limítrofs; en els quals, precisament no hi ha hagut mai confusió dels sons *v* i *b*. *Bilena* escrivia Jaume I (*Cròn.*, 346.3, 4, 5 «*Bilena* e Saix» 357.5f. i 3f.). *Bilena* en Cerverí de Girona (88/13.24), i *Bilena* S. XIV (*CoDoACA* XII, 24); *biłēna* vaig sentir repetidament en el poble de Fontanars, ben veí (XXXII, 121.9, 119.17, 121.25); Enric Valor, ben conscient de la pronúncia de Castalla i rodalia, m'escrivia «el Marquesat de *Bilena*» 20-IX-1973.

El poble valencià de Travadell, vaig oir-lo pron. *biłēna* sempre, allí i a la rodalia (1963). No figura en el *Rept.*; però SSiv. (encapçalant *Millena*, p. 294) diu que consta el 1535, com sufragània de la parròquia de Gorga, i a fi del S. XVII tenia 30 cases de moriscos). Segons el cens de 1563 29 cases de moriscos i el 1602, 48 (Lapeyre, p. 43). *Millena* és la forma oficial del nom. S'Guarner recomana adoptar la forma *Billenaeta*.

Cert que també s'hauria pogut creure que sigui un nom en -ANA del tipus derivat de NPP romans, amb el canvi de la *á* per imela en *é*, com és corrent en noms aragonesos (*Sariñena* etc.) i andalusos (*Purchena*, *Marchena*...); el fet és, però, que en el P. Val. aquests noms femenins apareixen sempre en la forma -ana (*Borriana*, *Sollana*, *Gaianes*, *Fullana*, *Eliana* etc.), a diferència dels masculins en -én (obeint a principis d'harmonia vocàlica generals en els nostres mossarabismes).

Ni això ni la geografia lingüística (especialment en el Travadell, sùmmum de la persistència ibèrica i morisca) no ho fan aconsellable. Tampoc es pot dir que hi animi el conjunt de la toponímia romànica. No sols no hi ha NLL en à o -ana d'aquesta arrel en el domini català, car si bé es troba algun testimoni romà d'un